

Het **vergeten**

Terwijl veel Nederlanders op 5 mei 1945 de bevrijding vierden, duurde de oorlog op de Waddeneilanden voort. In 80 jaar bevrijding: De Waddeneilanden vertelt Winfried Baijens dit soms vergeten verhaal.

TEKST: BRAM DE GRAAF BEELD: BUNKERMUSEUM SCHLEI

“Mannen en vrouwen in Nederland. Eindelijk zijn wij weer baas op eigen erf en in eigen haard. Verslagen is de vijand, van Oost tot West, van Zuid tot Noord; verdwenen het vuurpeloton, de gevangenis en het martelkamp.”

Aldus sprak koningin Wilhelmina op de avond van 5 mei 1945 op Radio Herrijzend Nederland. Vrijwel overal in Nederland waren mensen die dag de straat op gegaan, oranje gekleed en zwaaiend met het rood-wit-blauw. Maar op de Waddeneilanden was het daarvoor nog veel te gevaarlijk. Voor de zeshonderd inwoners van Schiermonnikoog zou de échte bevrijding nog weken op zich laten wachten.

Geen verzet

Tijdens de Duitse bezetting was op het eiland een garnizoen van zeshonderd soldaten gelegerd. Het bemande de bunkers aan de kust, onderdeel van de Atlantikwall: de Duitse verdedigingslinie die liep van het noordelijkste puntje van Noorwegen tot aan de Pyreneeën in Zuid-Frankrijk. De Duitsers hadden op het noordwestelijk deel van Schiermonnikoog een dorp aangelegd dat bestond uit bunkers, radarinstallaties, luchtafweergeschut en gecamoufleerde barakken. Met de eilandbevolking was afgesproken: als wij geen last hebben van jullie, zullen jullie geen last hebben van ons. Van verzet of sabotage was dan ook geen sprake geweest op het eiland.

De rust verstoord

De oorlogsjaren verliepen er tamelijk rustig, op één dag na: op 28 juli 1943 dropten door Duitse jachtvliegers achtervolgde Amerikaanse bommenwerpers hun bommen per ongeluk deels op het dorp Schier. Zeven burgers kwamen daarbij om.

Op 15 april 1945 werd de rust opnieuw verstoord. De Canadezen rukten op door de straten van Gronin-

verhaal van Schier

gen, om de stad werd zwaar gevochten. Leden van de Duitse Sicherheitsdienst en de SS, waaronder ook Nederlandse vrijwilligers, vluchtten naar Schiermonnikoog. Veel van hen hadden de laatste oorlogsmaanden vanuit het Scholtenhuis op de Grote Markt een waar terreurbewind uitgeoefend in Noord-Nederland. Tientallen verzetsmensen werden er door hen gemarteld en vermoord. Om een veroordeling voor oorlogsmisdaden te voorkomen hoopte deze groep van 120 mannen via het eiland te ontkomen naar Duitsland. Na de algehele capitulatie van de nazi's op 8 mei was dat onmogelijk.

Boerderijen

De Duitse commandant van Schiermonnikoog, kapitein Wittko, zat met hen in zijn maag. De verstandhouding met de bevolking was altijd redelijk geweest. Om escalatie te voorkomen bracht hij de zwaar bewapende vluchtelingen onder op drie afgelegen boerderijen en liet ze door zijn eigen garnizoen bewaken. De geallieerden wisten van de situatie op het eiland. Maar de Canadezen voelden er niets voor om daar mogelijk een confrontatie aan te moeten gaan nu de

oorlog officieel was afgelopen. Ze hadden tijdens de bevrijding van Nederland al ruim vierduizend gesneuvelden te betreuren.

De Nederlandse verzetsman Herman Kloppenburg uit Winschoten bood zich aan als onderhandelaar om de situatie op Schiermonnikoog tot een goed einde te brengen. Vermomd als Canadese officier haalde hij op 31 mei de SS- en SD-mansschappen over om naar het vasteland te komen waar ze als gewone krijgsgevangenen zouden worden behandeld.

Het was een list. Eenmaal aangekomen werden ze direct gearresteerd en later berecht. Onder hen was 'de beul van Groningen' Robert Friedrich Lehnhoff die fanatiek op Joden en verzetsmensen had gejaagd. Vanwege zijn sadistische martelmethoden en gruwelijke moorden werd hij ter dood veroordeeld en in 1950 geëxecuteerd. Het Duitse bunkergarnizoen van zeshonderd man werd pas op 11 juni afgevoerd. Toen kon ook op Schiermonnikoog eindelijk de Nederlandse vlag uit en was heel Nederland pas écht vrij.

80 jaar bevrijding: De Waddeneilanden | woensdag 20.30 | NOS | NPO 2